

DOGRADNJA BEZ TEMELJA

R. Domac, *Flora Hrvatske*, Školska knjiga, Zagreb, 1994.

Premda je na tržištu i knjiga roba kao i svaka druga roba koja se prodaje, izlazak knjige iz tiska i njeno puštanje u prodaju uvijek je događaj koji se očekuje s posebnom pažnjom. To pogotovo vrijedi za ona područja ljudske djelatnosti koja su oskudno zastupljena odgovarajućom literaturom. A upravo je tako s hrvatskom botaničkom literaturom. Hrvatsko knjižarsko tržište toliko je naime oskudno literaturom o pojedinim i ukupnim aspektima biljnog pokrova u Hrvatskoj da je pojava svake knjige na tom tržištu izuzetan i događaj i doživljaj. S tim osjećajima dočekana je i nedavna pojava *Flore Hrvatske* (bolje bi bilo da je objelodanjena pod naslovom *Hrvatska flora!*) sveučilišnog profesora Radovana Domca.

Spomenuto su djelo prerađena i prostoru Republike Hrvatske prilagođena prijašnja izdanja toga djela, objelodanjena pod različitim naslovima u razdoblju od 1950. do 1989: *Flora za određivanje i upoznavanje bilja* (1950), *Ekskurzijska flora Hrvatske i susjednih područja* (1967), *Mala flora Hrvatske i susjednih područja* (1973-1989, više izdanja). U spomenutim izdanjima bila je obuhvaćena florna građa i susjednih zemalja te su bila namijenjena nekadašnjem prostoru Jugoslavije.

Premda upravo objelodanjena *Flora Hrvatske* nije analitičko nego priručno djelo o hrvatskoj flori, objelodanjivanje toga djela posebno je važno za hrvatsku botaniku, napose stoga što je to jedino i prvo cjelovitije djelo o hrvat-

skoj flori nakon punih 125 godina koliko je prošlo od izlaska iz tiska Schlosser-Vukotinovićeve djela *Flora Croatica* u nakladi tadašnje JAZU 1869. To je ujedno i prvo florističko djelo pisano hrvatskim jezikom nakon izdavanja Schlosser-Vukotinovićeve *Bilinara* 1876. u Zagrebu. Domčevo je djelo objelodanjeno kao sveučilišni udžbenik.

Ono što još na poseban način obilježuje *Floru Hrvatske* jest činjenica da su u njemu dana hrvatska imena ne samo za rodove, koja su bila istaknuta i u prethodnim izdanjima, nego prvi put i za vrste. To je toliko važno da se na to valja kritički i vrijednosno osvrnuti, jer ta činjenica s punim pravom to i zaslužuje, premda bi pojava takva djela, bez obzira što je riječ samo o priručniku, zaslužila svestraniju, i stručnu i jezičnu, analizu. Međutim, ovaj se kritički osvrt odnosi uglavnom samo na u djelu upotrijebljeno hrvatsko nazivlje, a tek usputno će određene primjedbe biti upućene i još nekim pojavama u djelu.

Činjenica da autor nije već u jednom od prethodnih izdanja proveo sadašnju zamisao da hrvatskim nazivima imenuje i vrste, kazuje da mu očito nije bilo jednostavno provesti taj plan, što je i razumljivo. Ostvarenje te zamisli provedeno je, kako piše u Predgovoru djela, na poticaj njegovih kolega.

Premda se slažem s autorovom uvodnom napomenom da je jednom valjalo započeti s hrvatskim nazivima i na razini vrste, smatram da je i sada to učinjeno prerano. Naime zbog nekih čudnih, ali ipak shvatljivih običaja, o spomenutim objelodanjenim i drugim florističkim i botaničkim djelima nije, od njihova izlaska iz tiska do danas, osim kurtoaznih osvrtu, napisan ni jedan kritički članak, pa su propusti, previdi, po-

greške, jezične nedorečenosti i drugi nedostaci iz prethodnih djela jednostavno preneseni i u *Floru Hrvatske*. Da je napisan barem jedan analitički prikaz tih djela, danas bi se bilo pojavilo uzorno florističko djelo. Umjesto toga valjat će još dugo čekati dok se isprave uočeni propusti. A njih ima dosta, što kazuje da se tom zamašnom i vrlo odgovornom poslu pristupilo odviše ležerno, nedovoljno kritično i nedovoljno studiozno i da zbog toga dio predloženog nazivlja nije prihvatljiv.

Autor se, uz manje iznimke, pri hrvatskom imenovanju rodova, poveo za lineovskim načelom – jedan rod, jedno ime, što u hrvatskom imenovanju nazivlja nije uvijek ni dobro ni sretno rješenje. Na nekolikim primjerima upozorit ću što je sporno u nazivlju u *Flori Hrvatske*.

Kao hrvatski pučki naziv za rod *Erica* R. Domac predlaže ime *crnjuša*. Taj, kao i prijašnji naziv *crnica*, koji se već nekoliko desetljeća upotrebljavaju u udžbeničkoj školskoj literaturi iz botanike u Hrvatskoj (usp. S. Gjurašin, *Pokornoga Prirodopis bilja* 1926; A. Ercegović, *Botanika*, 1926; S. Urban i R. Domac, *Botanika*, 1948; S. Horvatić, *Ilustrirani bilinar*, 1954. i dr.), srpski je narodni naziv za jedinu vrstu toga roda koja raste u Srbiji – vrstu *Erica carnea*. Pučke nazive *crnica* i *crnjuša* za Srbiju prvi je zabilježio još u prošlom stoljeću J. Pančić (usp. J. Pančić, *Flora kneževine Srbije*, 1874, str. 487; Simonović, *Botanički rečnik*, 1959; *Flora Srbije*, 3, 1972, str. 197).

U Hrvatskoj rastu četiri vrste roda *Erica*: *E. arborea*, *E. manipuliflora* (*E. verticillata*) i *E. multiflora* u primorskoj Hrvatskoj te *E. carnea* u brdskim područjima kontinentalnih dijelova Hr-

vatske. Pučki nazivi za vrste roda *Erica* u primorskoj Hrvatskoj jesu: *vrijes* (Pelješac i južnohrvatsko primorje), *vrīs* (Hvar), *koleš* (cijela južna Istra), *mahača* s fitotoponom Resika (otok Krk). Vrsta pak *E. carnea* poznata je u Hrvatskoj po dvama nazivima: *risje* (Skrad, Gorski kotar, prema D. Hircu) i *rasina* (Slani dol, Samoborsko gorje, što sam sâm utvrdio). Od šest pučkih naziva u Hrvatskoj za vrste roda *Erica*, u *Flori Hrvatske* izabran je i preporučen strani naziv *crnjuša*. Nisam protiv uporabe tog naziva zato što je srpski nego iz onih istih razloga zbog kojih sam, ne tako davno (usp. *Priroda*, 1992), pisao protiv uvođenja stranog, makedonskog, pučkog naziva *prnar* za vrstu *Quercus coccifera* u hrvatsko nazivlje umjesto hrvatskih pučkih naziva *oštrik* (Pelješac) i *komorovac* (otok Lošinj), tj. zato što je taj naziv stran hrvatskom jeziku. Stoga naziv *crnjuša* nije prihvatljiv za hrvatsko botaničko nazivlje te ga što prije valja zamijeniti jednim od postojećih hrvatskih naziva.

Za rod *Juniperus* autor *Flore Hrvatske* izabrao je kao opći hrvatski naziv – *borovnica*. Međutim, *borovnica* je u kopnenim dijelovima Hrvatske naziv za jedinu vrstu roda *Juniperus* koja tamo raste – *Juniperus communis*. Većina ostalih vrsta raste u primorskoj Hrvatskoj i na Dinaridima, među kojima je najčešća vrsta *J. oxycedrus* koja, svojim obiljem diljem toga područja, kao i svojim imenom, na stanovit način obilježava ime cijeloga toga roda. Ta najčešća vrsta poznata je inače u pučanstvu pod sljedećim nazivima: *smrič*, *smrika*, *šmrika*, *smrikva*, *smrička*, *smrijek*, *smreka* (Hercegovina) i dr. Umjesto da izabere jedan od tih naziva kojima pučanstvo u primorskoj Hrvat-

skoj zove ne samo tu vrstu nego i druge vrste roda *Juniperus*, pa i vrstu *J. communis*, autor *Flore Hrvatske* preporučuje (izmišljamo) ime: *oštroigličasta borovica* (a zapravo bi trebalo biti: *oštroigličava*, jer je puna oštarih, jako bodljikavih iglica). Pa zar da milijun ili nešto više ljudi koliko ih, pretpostavljam, živi u primorskoj Hrvatskoj, zapusti i zaboravi ime svoje tradicije, koje je nastalo kao spontani odjek njihova susreta s tim bodljikavim crnogoričnim grmom i da prihvati njemu potpuno stran i još k tome poluizmišljen naziv? Ne, to zaista nije put kojim valja ići u stvaranju hrvatskoga botaničkog nazivlja.

Slično je i s vrstom *Juniperus phoenicæ* koju pučanstvo, zna se zašto, zove *gluhi smrič* (Hvar), *gluhačuša* (Lošinj) i sl., a u *Flori Hrvatske* je naziv *fenička borovica*, što je potpuno besmisleno. Takvi su postupci u stvaranju hrvatskoga biljnog nazivlja korak natrag, jer se izmišljaju nazivi za biljke čija su imena zabilježena prije više od pet stoljeća (usp. Roccabonella /Benedictus Rinius/, *Liber de simplicibus*, nastao oko 1450. u Zadru Biblioteca Marciana, Venecija, te E. De Toni, *Il libro dei semplici* 1919-1925, Mem. della Pont. Acad. Rom. de Nuovi Lincei, str. 329).

Slične primjedbe mogu se iznijeti i za ostale vrste roda *Juniperus*, ali i dva spomenuta primjera pokazuju da se tom poslu pristupilo brzopleto i nekritično iako je, slažem se s autorom, jednom valjalo s tim započeti, ali s malo više studioznosti.

Hrvatski naziv za rod *Juniperus* mogao se riješiti na dva načina: ili navođenjem svih hrvatskih imena u naslovu uz latinski naziv *Juniperus*: *smrič*; *borovica*; *pukinja*; *somina*; *gluhač*; *smri-*

čina i dr. ili pak isticanjem najuobičajenijeg naziva kao zajedničkog za rod, a to je *smrič* (ili neki drugi naziv te vrste), kojim pučanstvo u primorskoj Hrvatskoj zove i vrstu *Juniperus communis*, i potom uz svaku vrstu dodavati odgovarajući vrsteni pridjevak, npr. *smrič borovica*, *obični smrič*, *gluhi smrič* itd. Tako bi na zadovoljavajući način bilo riješeno i nazivlje, a ujedno bi bile istaknute osobitosti i spašeno bogatstvo hrvatskoga pučkog nazivlja vezanog uz rod *Juniperus*.

Nazivom *vrijes* ili *vris*, *vrijesak* ili *vrisak* i *vriština* ili *vrištika* hrvatsko pučanstvo zove različite vrste sljedećih rodova: *Erica*, *Satureja* i *Calluna*. Vjerojatno zbog stanovitve zbrke koja postoji s tim nazivljem u narodu, R. Domac je za rod *Satureja* izabrao naziv *čubar*. Međutim, dok naziv *čubar* djeluje sasvim prihvatljivo za vrstu *Satureja hortensis*, on je teško prihvatljiv za vrste *S. montana* i *S. subspicata* koje na dinarskom i primorskom hrvatskom prostoru puk zove, kako sam se i sâm imao prilike uvjeriti, *vrisak* ili *vrijesak*, što pri stvaranju hrvatskog nazivlja valja imati na umu.

O upotrijebljenom nazivu *vrijes* za rod *Calluna* može se reći da se u pogledu nazivlja za rodove *Erica*, *Satureja* i *Calluna*, zbog zbrke koja vlada u pučkom nazivlju u vezi s njima, uvijek može staviti primjedba za koji god se od postojećih naziva odlučimo da im damo. Tako se npr. u dosadašnjim udžbenicima iz botanike za vrstu *Calluna vulgaris* upotrebljavao naziv *vrijesak* (usp. S. Gjurašin, *Pokornoga Privodopis bilja*, 1926; Horvatić i Dolenc, *Botanika*, 1946; S. Urban i R. Domac, *Botanika*, 1948. i dr.). Međutim smatram da se naziv roda *Calluna* mogao na za-

dovoljavajući način riješiti dodatkom naziva *vriština* (ili samo tim nazivom) uz bilo koji od predloženih naziva. Pučanstvo u Lici, gdje taj grm obrašćuje velika prostranstva Ličkog polja, zove sastojine obrasle tom biljnom vrstom kao i samu vrstu – *vrištinom*. Budući dakle da *vriština* označuje istodobno i biljne zajednice i vrstu koja te zajednice tvori, smatram da je bilo nužno da se za vrstu *Calluna vulgaris*, uz naziv *vrijes*, trebao naći i naziv *vriština*. Ni jedan naime drugi naziv ne obilježava tu vrstu tako kao naziv *vriština*.

Zanimljivo je da J. Pančić u *Flori kneževine Srbije* (str. 486), očito ne imajući tamošnjega domaćeg naziva za tu vrstu, bilježi kao pučki naziv za tu biljku u Srbiji hrvatski naziv *vrisak* (ikavski izgovor). On je taj naziv donio ili iz svoga rodnog Bribira ili pak iz Like. On je naime više godina proveo u Gospiću, gdje je boravio sa svojim stricem svećenikom radi školovanja. Danas se za vrstu *Calluna vulgaris* u Srbiji upotrebljava naziv *vres*.

Za rod *Ficus* predložen je kao hrvatski naziv *smokvenica*, a za vrstu *Ficus carica* dan je naziv *smokva*. Kako nema nikakvih pobližih objašnjenja o nazivima *smokvenica* i *smokva*, nije jasno kako bi valjalo zvati vrstu *Ficus carica*, je li samo *smokva* ili pak *smokvenica smokva*?

Vrsta *Ficus carica* jedina je vrsta roda u Hrvatskoj i dovoljno ju je bilo obilježiti i na razini roda i na razini vrste jednim jedinim, najuobičajenijim, najraširenijim i tradicionalnim nazivom u primorskoj i kontinentalnoj Hrvatskoj – *smokva*. Naziv *smokvenica* zabilježen je u literaturi samo jedanput, u Visianija, i to kao naziv za *plod* smokve, dok se u svim drugim slučajevima,

dakle i za stablo i za plod, spominje samo *smokva* (usp. Šulek, *Jugoslavenski imenik bilja*), pa nije jasno zašto se je naziv *smokvenica* uopće našao kao ime roda *Ficus* umjesto smokve? Kako će se u takvom djelu, objelodanjenom kao sveučilišni udžbenik, snaći njegovi glavni korisnici, studenti i đaci, kad to nije uvijek jasno ni iskusnijima?

Premda je u *Flori Hrvatske* na razini rodova stanovit broj biljaka pravilno imenovan, postupak imenovanja kasnije je u ključu tako proveden da stvara nedoumice kako bi zapravo određenu biljnu vrstu valjalo nazvati. Osvijetlit ću to dvama primjerima.

Rod *Quercus* pravilno je obilježen nazivom *hrast*. Kasnije je u ključu uz svaku vrstu dodan odgovarajući vrsteni pridjevak, npr. cer, česmina, oštrik, kitnjak itd. Kako uz vrsteni pridjevak nije dodano i ime roda, tj. hrast ili kratica h., korisnik je u nedoumici o pravilnom imenovanju određene vrste, a istodobno to je nedosljedno i u odnosu na postupak imenovanja u drugih sličnih primjera. Da bi naime naziv bio potpun i pravilan, valjalo je uz svaki vrsteni pridjevak dodati i ime roda, npr. uz cer, h. cer, uz česminu, h. česmina, itd.

Rod *Aesculus* pravilno je imenovan pučkim nazivom *divlji kesten*. Međutim, i vrsta *Aesculus hippocastanum* nazvana je divljim kestenom, što nije pravilno. Naziv divlji kesten, uzet kao ime roda, valja shvatiti sintagmatski, kao jedan naziv. Spomenuti naime naziv divlji kesten uzet kao rodovno ime bio bi dobar i na razini vrsta samo kad bi to bio monotipski rod. Međutim, kako se uz vrstu *Ae. hippocastanum* navode još dvije vrste – *Ae. pavia* i *Ae. flava* – nazivlje predloženo u *Flori Hrvatske* nije ispravno provedeno.

Ako se naime naziv *divlji kesten* prihvati kao naziv za rod *Aesculus* i kao jedan naziv, a jedino ga tako valja i prihvatiti, tada uz vrstu *Ae. pavia* pravilan hrvatski naziv može glasiti samo *crveni divlji kesten*, a ne samo crveni kesten kako piše u *Flori*, uz vrstu *Ae. flava* žuti *divlji kesten*, a ne samo žuti kesten kako je zabilježeno u djelu, a uz vrstu *Ae. hippocastanum* – *obični divlji kesten*. Ostave li se naime nazivi onako kako su predloženi u knjizi, tada divlji, crveni i žuti postaju vrsteni pridjevci drugog roda – *Castanea* kestena. U sličnom slučaju s rodом *Aristolochia* autor je pravilno postupio u imenovanju, pa tako valja postupiti u sljedećem izdanju i s rodом *divlji kesten*. Sličnih spornih slučajeva ima još, npr. u roda *Lychnis*, pa i njih valja pravilno imenovati u sljedećem izdanju.

Primjedbe o upotrijebljenom nazivlju mogle bi se uputiti i drugim nazivima, kao što su nazivi vrsta *Acer monspessulanum*, *A. obtusatum*, *Pinus mugo*, zatim rodova *Pistacia*, *Philadelphus*, *Gentiana*, *Celtis*, *Cucurbita*, *Dryas*, *Cistus* i dr. od kojih su neki nazvani pohrvaćenim izvornim latinskim nazivima, kao npr. *pistacia* – pistacija, *Portulaca* – portulak i dr., premda ti rodovi imaju široko rasprostranjene i odavna zabilježene pučke nazive, pa je npr. *tucanj* (danas je službeno prihvaćeno ime *tušanj*, u Istri ga zovu *štucalj*), kao pučko ime za vrstu *Portulaca oleracea* zabilježen već oko 1450. u spomenutom Roccabonellinu djelu *Liber de simplicibus*.

Šteta je također da se u *Flori Hrvatske* nije našlo mjesta za određene izuzetno lijepe i široko prihvaćene nazive, kao što je *smiljkita* za vrstu *Lotus corniculatus* (naziv u općoj uporabi u

Lici i Gorskom kotaru) umjesto *svinja-uše*, ili npr. *borovac* za unesenu američku vrstu *Pinus strobus* umjesto američkog naziva – *vajmutov bor*.

U sklopu roda *Berberis* (žutika) u djelu se za hrvatsku floru navode dvije vrste: *B. vulgaris* i *B. aethnensis*. Međutim u Hrvatskoj ne postoji *Berberis aethnensis* nego *Berberis croatica*, endemična *hrvatska žutika* (usp. *Acta Bot. Croat.*, 1969), a bilješka o tome donešena je još davne 1927 (usp. *Prodromus florae peninsulae balcanicae*, 1, str. 1081), a kao novu vrstu ističe je i I. Horvat u svom radu o biljnom pokrovu Ličke Plješivice 1925.

Vrsta *B. aethnensis* javlja se danas na sljedećim područjima u Europi: na obroncima vulkana Etna i Madonije na Siciliji, na Sardiniji i na Korzici i, izuzetno rijetko, na Monte Pollino, Monte Alburno i Cervato. Izvan spomenutih područja ta se biljna vrsta ne javlja (usp. E. Poli: *Piante e fiori dell'Etna*, Catania, 1992). Taj previd valja ispraviti u prvom sljedećem izdanju.

U sljedećem izdanju valja ispraviti također i previd vezan uz vrstu *Quercus crenata* (*Q. pseudosuber*). U hrvatskoj je flori zastupljen *hrast plutnjak* (*Quercus suber*), premda je zaista bilo navedeno da je to *Quercus crenata* (usp. T. Nikolić, 1994, *Index Florae Croatiae, Natura Croat.*, Suppl., 1, str. 63).

Da hrvatskom botaničkom nazivlju valja posvetiti više pažnje, kazuje i hrvatski naziv za rod *Polygonatum* – *salamunov pečat* (ranije *pečatnik*). To je vjerojatno prijevod njemačkog naziva te biljke – *Salomonssiegel* – koji je u hrvatsko nazivlje po svoj prilici ušao preko školskih udžbenika koji su u prošlom stoljeću priređivani prema njemačkim udžbenicima iz botanike. A

rod *Polygonatum* vrlo je čest u hrvatskoj flori pa bi bilo nevjerojatno da narod nema odgovarajući naziv za vrste toga roda, ali ih valja potražiti.

Na temelju svega što je dosad rečeno, očito je da su pri izboru hrvatskog nazivlja za bilje u *Flori Hrvatske* nedovoljno konzultirana nezaobilazna botanička djela, kao što su Šulekov *Jugoslavenski imenik bilja*, pojedina djela D. Hirca, Ž. Vukasovića, Schlossera i Vukotinovića, L. Adamovića, J. Radića i dr., koji su ostavili veliko bogatstvo hrvatskoga pučkog botaničkog nazivlja. Bez konzultacije tih djela ne može se izraditi prihvatljivo hrvatsko botaničko nazivlje.

Premda i na razini vrste ima neodgovarajućih i neprihvatljivih naziva, nazivlje u sklopu vrstjenih pridjevaka bolje je utoliko što su velik dio tih naziva prijevodi dijagnostičkih atributa s latinskog na hrvatski, što je i inače uobičajeno u svijetu. Tako nastali nazivi mogu biti uspjeliji ili manje uspjeti, kao što to inače biva s prijevodima, ali predloženi se nazivi više ili manje mogu prihvatiti.

Jedan od takvih uspjelih naziva nastalih prijevodom jest naziv *mlječika suncogled* za vrstu *Euphorbia helioscopia*, ili pak *plamenita pavitina* za vrstu *Clematis flammula* (premda bi dobro ime bilo *pavitina skrebut* (*skrobot*) jer je ta vrsta poznata upravo pod tim imenom). Prikladan je i naziv *crvena bazga* za vrstu *Sambucus racemosa* (naziv izveden prema crvenkastoj odnosno ružičastoj boji srčike), *vazdazelena mahonija* za vrstu *Mahonia aquifolium* (zapravo bi trebalo pisati: *acuifolium*, zbog bodljikavih listova, no to je botanički, a ne autorov nomenklturni propust), zbog vazdazelenih listova toga grma. Pri tom me obradovala uporaba

vrstjenog pridjevka vazdazeleni umjesto dosad raširenog zimzeleni, što, unatoč raširenom mišljenju da je pojam vazdazeleni samo arhaična istoznačnica za pojam zimzeleni, inače nije isto. No, to se na žalost, iz uporabe riječi zimzelen u tekstu *Flore Hrvatske* baš i ne vidi.

Sličnih uspjelih naziva na razini vrste ima dosta, no ima i vrstjenih pridjevaka koji nisu odgovarajući zbog različitih razloga. Tako je npr. vrsta *Arum maculatum* nazvana *pjegasti kozlac* umjesto *pjegavi k.*, jer je list pun žutozelenih pjega. Isti je slučaj i s vrstom *Hypochoeris maculata*. Vrsta *Sorbus aria* nazvana je *brašnava oskoruša*, što nije prihvatljivo, jer je ta vrsta u Hrvatskoj poznata pod istim ili sličnim nazivom – *mukinja*, te bi, s obzirom da je rod nazvan zajedničkim imenom *oskoruša*, trebala nositi ime – *oskoruša mukinja*, a ne *brašnava oskoruša*, itd.

Stručna, latinska nomenklatura uglavnom je usklađena s novom botaničkom nomenklaturom, ali ne znam zašto je novo, *zakonito* ime stavljeno u zagrade a staro, *nezakonito*, ostalo izvan zagrada umjesto da bude obratno.

Ipak valja reći da je ostao neusklađen još stanovit broj latinskih imena, kao što je rod *Cymbopogon*, novo ime *Hyparrhenia*, *Crataegus oxyacantha*, novo ime *C. laevigata*, *Scleropoa rigida*, novo ime *Desmazeria r.*, *Tunica*, novo ime *Pitorrhagia* i dr.

U Kazalu hrvatskih imena rodova ispuštena su imena *česmina*, *oštrika*.

Premda je, kako je istaknuto u uvodu, glavna zadaća ovog članka bila kritički osvrt na upotrijebljeno hrvatsko nazivlje u *Flori Hrvatske*, na kraju ću se samo *okrznuti* o jezičnu stranu toga djela za koje smatram da bi mu bila potrebna dobra jezična lektura, premda

naznaka lektora u djelu, Nade Jahir, upozorava da je lektura izvršena.

Na potrebu za jezičnim osvrtom na tekst *Flore Hrvatske* potakla me zapravo uporaba neodgovarajućih oblika riječi koje se već desetljećima susreću u botaničkim udžbenicima u Hrvatskoj. Tako se npr. u svim udžbenicima, u čemu prednjače dva visokoškolska udžbenika iz botanike – prvi, iz morfologije i fiziologije bilja, i drugi, iz sistematike – prevedenima na hrvatski iz njemačkoga, pri opisu funkcija vezanih uz korijen, redovito govori o *korijenovom sistemu*, *korijenovoj kapi*, *korijenovim dlačicama*, *korijenovoj peridermi*, *korijenovim izdancima* itd., umjesto o *korijenskom sustavu*, *korijenskoj kapi*, *korijenskim dlačicama*, *korijenskoj epidermi*, *korijenskim izdancima* itd. Upotrijebljen je dakle pridjev sa sufiksom -ov kojim se tvore pridjevi od naziva vrsta umjesto pridjeva korijenski kojim se tvore pridjevi od dijelova biljaka kad osnove imaju zapreku u tvorbi sa završetkom -ni. Ne osjećajući dovoljno tu zapreku u tvorbi pridjeva, osim izraza korijenov sistem, u spomenutim je udžbenicima upotrijebljen i oblik – *korijeni sistem* (usp. Denffer-Ziegler, *Udžbenik botanike, Morfologija*, str. 195; *Sistematika*, str. 401). To naravno nisu jedine neodgovarajuće uporabe riječi u rečenim udžbenicima. Ima ih mnogo, kao što je *rasprostranjenje* umjesto *rasprostranjenost*, *rašćlanjenje* umjesto *rašćlanjenost*, *sinpatrički* umjesto *simpatrički*, isključiva uporaba *ponekad* umjesto *katkad*, *kadikad*, *kadšto*, itd., što je sve promaklo jezičnoj lekturi, jer su i te dvije knjige imale lektore, Ivana Horvata Hlebinskoga i Emu Prijatelj, pa su ti izrazi, s obzirom da se upotrebljavaju u visokoškolskim udžbenicima

koji se uzimaju kao pouzdani izvori sadržaja i građe u njima, jednako tako zastupljeni i u osnovnoškolskoj i u srednjoškolskoj botaničkoj literaturi. A slično je i s jezikom u *Flori Hrvatske*.

Kad se u *Flori Hrvatske* opisuju biljke kojih su listovi tvrdi kao da su od kože, u tekstu ih se opisuje kao *kožnate* (str. 90, uz rod *Laurus*, str. 182, uz vrstu *Prunus laurocerasus*, str. 184, uz vrstu *Ceratonia siliqua*, itd.). Kožnato je ono što je od kože, a ono što je po konzistenciji samo slično koži, to je *kožasto*.

Jezično nisu dobre ni sljedeće konstrukcije koje su vrlo česte: *grmovi s cjelovitim ili krpastim, izmjeničnim listovima* (str. 223, *Araliaceae*) umjesto: *grmovi cjelovitih ili krpastih, izmjeničnih listova*; *visoko drvo s plosnatim listovima* umjesto: *visoko drvo plosnatih listova* (str. 24, *Abies*); *rukavci na stabljici krpasto rascijepani* umjesto: *rascijepljeni*; uporaba *zimzeleni* kao istoznačnica za *vazdazeleni* itd.

Flora Hrvatske objelodanjena je kao sveučilišni udžbenik. Ta činjenica na poseban način kvalificira djelo u pogledu pouzdanosti sadržaja, podataka i informacija dajući mu vjerodostojnost u tom pogledu. Stoga će to djelo mnogi upotrebljavati kao pouzdan izvor, među ostalim, i za hrvatsko nazivlje, premda ono to, u sadašnjem izdanju, nipošto nije te će prenošenjem propusta iz toga djela u druga nastati samo veća zbrka i veće štete. O tome svjedoči i upravo objelodanjeni Index Florae Croaticae (*Natura Croatica*, Suppl., 1, 1994, Zagreb).

To djelo rezultat je rada na vrlo važnom projektu u vezi s izradbom hrvatske flore, oko kojega je, na čelu s mladim, ali vrlo dinamičnim i vrijednim voditeljem, okupljen prvenstveno mla-

di naraštaj hrvatskih botaničara. Oni su relativno brzo uspjeli obraditi zadanu građu i izdati prvi od više zamišljenih svezaka popisa biljnih vrsta u Hrvatskoj sa svim relevantnim taksonomskim podacima, priređujući tako građu za izradbu konačnog analitičkog djela o hrvatskoj flori. Predviđeno je da djelo uz latinski sadržava i hrvatski naziv roda i vrste. Kao polazište za izradbu hrvatskog nazivlja uzeta je *Flora Hrvatske* R. Domca, pa se tako već u prvom svesku toga djela našao niz neodgovarajućih naziva biljnih vrsta, kao što je i u ovom članku spomenuto "laboratorijsko" ime *fenička borovica* za vrstu *Juniperus phoeniceae*. To je promašaj, i jedino što se može preporučiti jest da se u daljnjim svescima više ne donose hrvatska imena biljaka.

Na temelju svega što je rečeno o *Flori Hrvatske*, smatram da to djelo nije trebalo biti pušteno u javnost s toliko propusta. No, vjerojatno tako ne misli i izdavač u čijem je izdanju 1978. objelodanjen, u prijevodu autora *Flore Hrvatske*, *Udžbenik botanike. Sistematika, evolucija i geobotanika* s postupcima neuobičajenim u izdavaštvu. To je naime djelo tiskano prije prvog dijela koji čine Morfologija i fiziologija bilja. Kako se autor u drugom dijelu stalno poziva na građu u prvom dijelu, umjesto broja stranice i broja slike na koje se poziva, stavljane su zvjezdice, v. str. *, sl. *. Takvih mjesta u knjizi ima na desetke (usp. str. 2, 3, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15. itd. sve do 424. str.).

Na temelju svega što je naprijed rečeno, očito je da se hrvatskom imenovanju biljnih vrsta i rodova u *Flori Hrvatske* prišlo bez jasno razrađenih kriterija. Na to upućuje izostanak znatnog broja pučkih biljnih imena koja su ina-

če živo zastupljena u hrvatskoj narodnoj tradiciji. Njihovo izostavljanje znači zanemarivanje i zatiranje te tradicije i leksičnog blaga s područja botanike koje je već odavna zabilježeno u leksičkim djelima, bez kojega se ne može prići kritičnoj izradbi hrvatskog imenika bilja. A svrha izradbe hrvatskog imenika bilja nije samo naći bilo kakav naziv za određenu biljnu vrstu ("kako bi dijete dobilo ime") nego ga izraditi po takvom sustavu po kojemu će biti sačuvan i spašen što veći broj tih tradicionalnih narodnih imena. Taj cilj u sadašnjem izdanju *Flore Hrvatske* nije postignut.

Ivan Šugar

ISPRAVAK

U prošlom broju iz tehničkih se razloga potkralo više pogrešaka. Ispravljamo samo najkrupnije te se ispričavamo čitateljima.

Na 36. str. 13 redak odozdo piše Raščûpa, umjesto Raščûpa; na 37. str. 15. redak odozgo stoji buđenju umjesto buđenju.; na 38. str. dvije su pogreške: u 11. retku odozdo stoji Po sljepâčkoj torbetini! umjesto Po sljepâčkoj torbètini! u 8. retku odozdo stoji Dančel umjesto Danče!; na 39. str. dvije su pogreške: u 12. retku odozgo stoji vrâta umjesto vrâta, a u 13. retku odozgo stoji ž. r. umjesto s. r.; na 40. str. u 10. i 11. retku stoji Mrtvê dûšê ili Mrtvê dûšê. (Množina je mrtve dûše, mrtvê dûše ili mrtvê dûše.) umjesto Mrtvê dûšê ili Mrtvê dûšê. (Množina je mrtve dûše, mrtvê dûše ili mrtvê dûše.)